

Vijftig jaar lang grenzen verleggen

Koepon bestaat 50 jaar. Van 18 koeien op de grupstal groeide de onderneming van Wijnand Pon uit naar zo'n 2000 koeien, verspreid over de wereld, en in de voorhoede van de melkveehouderij. Een uniek gesprek met de 77-jarige Pon over zijn drive om te boeren, holsteïnering, internationale kansen en nieuwe ecologische bedrijfsdoelen.

TEKST ALICE BOOIJ

‘Ik wil boer worden.’ Het uitspreken van deze zin door de 15-jarige Wijnand Pon deed de wenkbrauwen in huize Pon zo'n 62 jaar geleden fronsen. In de familie van handelaren, ambachtslieden en vissers was geen boer te bekennen. En eigenlijk was er al een route voor de jongste uit het gezin van vijf kinderen uitgestippeld in het familiebedrijf. Toch regelde vader Pon een paar jaar later een stageplek voor zijn zoon in Zwitserland. Na zes weken met de hand koeien melken, mest scheppen en in de brandende zon hooien zou zijn zoon vast van gedachten veranderen. Niet dus. Wijnand kwam nog enthousiaster terug. Hij wist het zeker.

Erbovenuit willen steken

In Groningen op de vruchtbare grond van de 'Hunzebocht' vond Wijnand Pon zijn toekomst. 'Boerenzoons zijn bevoorrecht dat ze boerenzoon zijn. Ik ben zo bevoorrecht dat ik dankzij mijn vader mijn eigen boerderij kon uitkiezen.' Na een paar jaar akkerbouwen bouwde hij een stal voor 18 koeien. Hij wilde zich onderscheiden

Wijnand Pon in 1994 met zijn favoriet Patty 461

als boer. 'Gemiddeld is niks, dat kan iedereen zijn. Ik wilde erbovenuit steken.'

De veefokkerij was in beweging en daar zag Pon kansen. Na een memorabele reis naar Amerika in 1971, met onder anderen George Ruyter, Arie Pijpers en Henk Grin, deden de holsteïns hun intrede bij Koepon. 'Ik zag meteen dat ze meer melk gaven, betere uiers hadden en meer melkkoe waren', vertelt Pon over de roerige tijd in de Nederlandse veefokkerij. Het bezorgde het Koepon-bedrijf, met 120 hectare en 300 koeien in de jaren zeventig inmiddels flink gegroeid, een voortrekkersrol. Met passie voor de koe, visie en ondernemersinstinct haalde Pon als pionier ook het importeurschap van de Canadese stieren in 1975 Nederland en België binnen. Dat was de eerste jaren nog geen succesverhaal. Daar kwam verandering in toen Pon Koepon Leusden startte, het melkveebedrijf waar Jan Jager de scepter zwaaide. Met fraaie koeien – veel dochters van de Canadese stier Sheik – die ervoor zorgden dat het bedrijf als eerste in Nederland de magische grens van 10.000 liter passeerde.

Van fraai naar efficiënt en gezond

Eigenlijk iedere veehouder heeft tussen 1979 en 1989 met eigen ogen gezien hoe de koeien dik in het stro stonden en met de allerbeste verzorging tot topprestaties konden komen. Over het kostenplaatje hebben we het even niet, twijfel over de holsteïns was er niet meer. 'Het was een showstal, daar letten we niet op de kosten', blikt Pon terug. 'Het indirecte rendement van Koepon Leusden was immens. De promotie voor Canadese holsteïns was ongelooflijk goed geslaagd.' Ondertussen bleken de Koepon-koeien ook in de ring de show te stelen. Denk aan Hillie 590, dochter van Stylist, die in 1984 kampioen van Nederland werd, 94 punten voor haar exterieur kreeg en 96 punten voor haar superuier. 'Een eigengefokte koe Nederlands kampioen, daar was ik best trots op', aldus Pon. En wat te denken van zijn 'alltime favourite' Patty 461. De dochter van Vista Chief produceerde meer dan 100.000 liter, kreeg

94 punten en werd als oudste koe op de NRM in 1994 reservekampioen. Bovendien mocht ze de Nederlandse eer verdedigen in de (winnende) landengroep bij het Europees kampioenschap begin jaren negentig. De liefde voor de keuringen en voor de shows veranderde in de jaren erna. 'Op de keuring geniet ik één dag van een mooie koe. Van een fijne, efficiënte en gezonde koe met een mooie productie geniet ik elke dag.' En zo groeiden de Koepon-bedrijven dankzij genoomfokkerij op gezondheid en efficiëntie naar een hoge levensproductie. 'Het duurt niet lang voordat we op de Koepon-bedrijven op 50.000 kg melk levensproductie zitten', voorspelt Pon. 'Mij zegt fokken op exterieur niets en als ik ergens de pest aan heb, is het wel individuele zorg.' Koepon ging ook al snel de grens over om te boeren. 'Nederland is van de hele wereld het moeilijkste land om te boeren, het rendement op de geïnvesteerde euro's is in het buitenland beter', weet Wijnand Pon, die in Schotland, Polen, Canada en Duitsland melkveebedrijven heeft (gehad). Het fraaie Coopon Flora in Canada is inmiddels door de bedrijfsleider, familie Schuurmans, overgenomen en ook in Duitsland en Polen zijn medewerkers uiteindelijk zelf ondernemer geworden. 'Als ik terugblik op 50 jaar Koepon ben ik er het meest trots op dat we onze mensen zelf boer hebben kunnen maken. Wees maar eerlijk, zelf zit ik al jaren niet meer op een trekker of onder een koe. Mijn succes is het succes van mijn mensen.'

Te vroeg gestart met robot en jersey

De meerwaarde van de oprichter zit in het herkennen van kansen en die op tijd benutten. 'Tegen timing valt niet te werken. Dat kun je beter aanvoelen wanneer je 180 dagen per jaar reist. Thuis is de horizon niet ver genoeg.' Grenzen verleggen is niet altijd een succesverhaal. Ook niet bij Koepon. Zo werd op het melkveebedrijf het automatisch melken al vroeg – rond 2000 – geïntroduceerd, maar werd er net zo makkelijk weer afscheid van genomen. 'De techniek is inmiddels flink verbeterd',

zegt Pon en verklaart daarmee de robots die inmiddels draaien bij Coopon Carse in Schotland en Kuhpon Duitsland. Ook de introductie van de jersey kwam te vroeg. 'Eigenlijk dacht ik dat tien procent van de Nederlandse veehouders wel zou overstappen op jerseys', zegt hij achteraf. In 1983 waren de jerseys van Koepon Baflo een bezienswaardigheid op de keuring in Winsum. Met de quotering voor de boeg bleken ze overigens achteraf geen miskoop. Bij Kuhpon Duitsland lopen inmiddels 500 jerseys en wordt er een stal gebouwd voor nog eens 500. 'Over mislukkingen praten we niet te lang. Bij foute beslissingen moet je vooral niet te lang doorknoeien.'

Biologisch voelt beter

De inmiddels 77-jarige Pon – in 2003 onderscheiden als commandeur in de Orde van Oranje-Nassau – vertelt eerlijk over het verleden en gepassioneerd over de toekomst. Een tijdperk van voortschrijdend inzicht en transitie, waarbij dochter Fanja het stokje gaat overnemen en uitblinkt in het 'samenstellen en aansturen van teams', klinkt het met waardering. 'Als je hier over 30 jaar komt, is het hier beter, ik heb vertrouwen in Fanja.' In Duitsland, het paradepaardje van de Koepon-bedrijven op dit moment, is een grote transitie naar biologisch ingezet. 'Biologisch voelt beter, het is meer in evenwicht met de natuur. We hebben in 200 jaar de wereld naar de knoppen geholpen, de komende 100 jaar gaan we de fouten herstellen', vertelt Pon, die met de filosofie van de '4 Returns' (inspiratie, natuurlijk kapitaal, financieel rendement en sociaal kapitaal) het fundament gaat leggen voor de toekomstige ontwikkeling van Koepon. 'De politiek moet wel zorgen dat er een verdienmodel is om de kringlooplandbouw mogelijk te maken. Wij boeren willen wel veranderen. Het besef dat alles in de natuur met elkaar samenhangt, is nu veel groter dan vroeger. We leven in een ecosysteem en daar willen we ook binnen Koepon gestalte aan geven. We hebben nog plannen genoeg.' |

▲ *Wijnand Pon: 'Als ik terugblik op 50 jaar Koepon, ben ik er het meest trots op dat we onze mensen zelf boer hebben kunnen maken'*